

Mezinárodní workshop „Loose Ends in the Cognitive Study of Religion and Culture“

EVA KLOCOVÁ

Česká společnost pro religionistiku a nedávno (na jaře roku 2008) založená Česká společnost pro kognitivní studium kultury uspořádaly ve spolupráci s Ústavem religionistiky FF MU ve dnech 6.-7. listopadu 2009 v Brně mezinárodní workshop s názvem *Loose Ends in the Cognitive Study of Religion and Culture*. Jak už sám název napovídá, jednalo se o setkání věnované kognitivnímu přístupu ke studiu náboženství a kultury, především pak možnostem a omezením tohoto přístupu. Výraz mezinárodní byl skutečně zasloužený, kromě Čechů a Slováků se zúčastnili také hosté z Dánska a Polska. Stejně tak výraz workshop dobře vystihuje cíle a také průběh celé události. Příspěvky většiny účastníků přinášely totiž spíše problémy k řešení a diskusi než pouhé představení výsledků bádání v různých oblastech. A právě otevřenost diskuzí a komentářů napomáhala vytvořit příjemnou atmosféru zájmu a spolupráce.

Účastníci přednesli během dvou dní čtrnáct příspěvků a zasedací místnost děkanátu FF MU hostila po tuto dobu zhruba 25 posluchačů. Úvodního slova za Ústav religionistiky FF MU a Českou společnost pro religionistiku se ujal David Zbírál. Úlohu hlavních řečníků v jednotlivých dnech přijali hosté z dánského Aarhusu, Armin W. Geertz a Jesper Sørensen. Organizační a technickou stránku zajišťoval tým studentů religionistiky řízený předsedou České společnosti pro kognitivní studium kultury, Alešem Chalupou.

První den zahájil svým příspěvkem „Too Much Mind and Not Enough Brain, Body and Culture: On What Needs to Be Done in the Cognitive Science of Religion“ Armin W. Geertz. Příspěvek mapoval jak oblasti zkoumání, tak dosažené výsledky kognitivní vědy o náboženství a poukazoval především na nutnost spolupráce jak na mezinárodní úrovni, tak především na úrovni mezioborové. Bez výsledků a znalostí dalších disciplín (jako například psychologie, neurověd, lingvistiky...) se podle Geertze mohou kognitivní religionisté dostat na scestí nebo se neplodně zacyklit ve vlastní izolaci. Překročení oborových bariér se pokusil Geertz napomoci i tím, že kromě oblastí výzkumu představil i velké množství nově vyda-

ných knih, které se zabývají různými aspekty náboženství v kognitivní perspektivě.

Snaha o interdisciplinaritu se projevila i v následujících příspěvcích. Kromě poměrně tradičních religionistických témat, jako je konverze (příspěvek Jakuba Cigána „Convert’s Memories: What Can They Tell Us About Religious Conversion“) či meditace (příspěvek Silvie Kotherové „Meditation Research with Its Back to the Wall“) mohli účastníci vyslechnout například příspěvek věnovaný zcela nenáboženskému tématu studia materiální kultury moderny (Jan Krátký, „Pragmatic and Significative: Functional versus Symbolic Meanings in the Study of Modernistic Culture“), příspěvek zabývající se lingvistickým rozbořením diskursu feministické teologie (Alexander Gomola, „Embodied Cognition as the Basis of Images of God in Feminist Theology“) nebo filosoficky ukotvený příspěvek navrhuující propojení některých teorií kognitivní vědy o náboženství (Konrad Talmont-Kaminski, „Superstitions, Ideologies, and Religions, Too“).

První den tedy ukázal především šíři témat i přístupů, které kognitivní věda nabízí. Zajímavá byla také vysoká účast Poláků a jejich rozdílné přístupy i rozdílné vědecké zázemí, ze kterého vycházejí.

Druhý den zahájil Jesper Sørensen příspěvkem „Cognition, Evolution and Historiography: How Evolutionary and Cognitive Theory Can Help Historical Studies of Religion“. Sørensen se ve svém výzkumu zabývá především kognitivní teorií magie, proto se i jeho příspěvek opíral o data z této oblasti. Potřeba jasnějšího propojení kognitivního a historického přístupu ve studiu náboženství se ukázala především v následující diskusi jako jedno ze zásadních témat konference. Artikulována byla především ze strany historiků náboženství, kteří vyjádřili potřebu jednoznačně definovaného metodologického nástroje či návodu, který by pomohl při aplikaci kognitivistických teorií na historická data. Otázka, zda je vůbec něco takového možné či nikoliv, ovšem zůstala – patrně v duchu názvu workshopu – nezodpovězena.

Částečnou, třebaže nepříliš optimistickou odpověď na předchozí příspěvek nabídl Aleš Chalupa v příspěvku „Is Retrospective Analysis of Mental States Possible? The Case of the Delphic Oracle“. Na případu delfského orákula nastínil značně problematické rekonstrukce mentálních stavů historických osob na základě historických a literárních pramenů.

Další zajímavý příspěvek představil Vladimír Bahna („The Myth and Ritual Theory and Conceptual Blending“). Kritickým způsobem se v něm zabýval teorií koncepčního míšení (*conceptual blending*), kterou ve svém výzkumu a teorii magie využívá například Jesper Sørensen. Následující debata se tedy nesla v duchu přímé, ale přesto přátelské konfrontace

a možnosti vzájemného vyjasnění pojmů, což bylo příjemné a obohacující i pro ostatní zúčastněné.

Závěrečné dva příspěvky (Eva Klocová, „Aren't We Missing something? What is Religiosity Really About?“ a Radek Kundt, „Mind the Gap!“) se nesly v duchu obecnějšího zhodnocení kognitivního přístupu a kritiky některých jeho nedostatků. Oba příspěvky upozorňovaly především na teoretické nedostatky a nejasnosti a napomohly tak závěrečné diskusi o obecném přínosu kognitivní perspektivy pro studium náboženství a kultury. Závěrečný dojem značné části účastníků lze patrně vystihnout větou s příznačně otevřeným koncem: „Kognitivní přístup ano, ale...“